

ARHITECTURA MANAGEMENTULUI SECURITĂȚII ALIMENTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doctor habilitat în economie, conferențiar cercetător **Rodica PERCIUN**

Institutul Național de Cercetări Economice

Doctor în economie, conferențiar universitar **Maria OLEINIUC**

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

FOOD SECURITY MANAGEMENT ARCHITECTURE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The article represents the results of the research of the institutional and normative framework of food security. The actuality of the research is shown by the fact that following the changes that took place in the third millennium, especially the risks that determine the low level of food safety at international level and nationally, every country, regardless of its level of development, must develop and implement laws, regulations and decisions on ensuring food security in order to improve and improve the situation. The scientific methods used by the authors are: analysis and synthesis, induction and deduction, history and logic, table and graphics. The results obtained from the authors' investigation focus on the situation regarding the institutional and normative framework regarding food security in the Republic of Moldova.

Keywords: food security, food security policies, food security strategy.

Rezumat. Articolul reprezintă rezultatele cercetării cadrului instituțional și normativ al securității alimentare. Actualitatea cercetării este arătată prin faptul că în urma schimbărilor care s-au produs în mileniul al treilea, și mai ales a riscurilor ce determină nivelul scăzut de securitate alimentară atât la nivel internațional, cât și național, fiecare țară, indiferent de nivelul său de dezvoltare, trebuie să elaboreze și să implementeze legi, regulamente și hotărâri privind asigurarea securității alimentare cu scopul ameliorării situației create. Metodele științifice utilizate de către autori sunt: analiza și sinteza, inducția și deducția, istoricul și logicul, metoda tabelară și grafică. Rezultatele obținute în urma investigației efectuate de către autori vizează conturarea arhitecturii managementului securității alimentare prin identificarea cadrului instituțional și normativ național.

Cuvinte-cheie: securitate alimentară, politici de securitate alimentară, strategia securității alimentare.

INTRODUCERE

Una dintre problemele principale cu care s-a confruntat omenirea de-a lungul dezvoltării sale a fost problema securității alimentare. Cu toate că, preponderent, securitatea alimentară este tratată și analizată la nivel global, aceasta, totuși, reprezintă un element indispensabil al securității naționale, de rând cu securitatea financiară, economică, demografică etc. Respectiv securitatea alimentară trebuie să fie tratată riguros și la nivel de țară indiferent de nivelul de dezvoltare a acesteia. Se consideră că managementul asigurării securității alimentare la nivel național este eficient atunci când populația are acces liber sub aspect fizic și economic la alimente sigure, inofensive și corespunzătoare normelor și standardelor internaționale.

Pornind de la definiția managementului securității alimentare, ne punem întrebarea cine trebuie să gestioneze asigurarea acestei securități? Din gândirea economică cunoaștem că cea mai vădită opinie privind soluționarea problemei de asigurare a securității alimentare îi aparține lui T. Malthus (1766–1834),

care considera că insecuritatea alimentară cronică este asociată cu descreșterea fertilității pământului. El afirma că populația crește în expresie geometrică, iar resursele naturale în expresie aritmetică [1]. Peste secole se menține aceeași idee că agricultura este cauza principală a insecurității alimentare. Astfel, în anii 1970, atestăm următoarea situație: în țările dezvoltate exista o supraproducție de produse alimentare, pe când țările din lumea a treia se confruntă cu foamete și malnutriție în masă. Această polarizare a stat la baza unui nou val de studii și analize în domeniu care au dus la redimensionarea managementului securității alimentare.

La momentul actual nu există o opinie sau o definiție unanim acceptată vizavi de conceptul securității alimentare. Unele abordări pun accent pe ideea „securității alimentare” a lui Malthus, alți autori o identifică drept „independență alimentară” și nu, în ultimul rând, se utilizează conceptul de „siguranță alimentară”. Deseori parvin chiar situații confuze, căci unii savanți confundă termenul de „securitate alimentară” cu „siguranța alimentară”.

Într-adevăr, conceptele date au puncte tangențiale și marginalitatea este foarte „fină”, însă „siguranța alimentară” determină inocuitatea și inofensivitatea alimentelor în baza standardelor calității, iar în ceea ce privește securitatea alimentară noi o vom trata după cercetătorul român Constantin Banu. Acesta menționează în monografia sa *Suveranitate, securitate și siguranța alimentară*, că „asigurarea securității alimentare la nivel planetar sau național înseamnă să nu mai existe: foame evidentă acută tranzitorie (infometare sau inaniniție), foame cronică (subalimentație, subnutriție), foame ascunsă (malnutriție de diferite tipuri, în principal carență în vitamine, minerale)” [2]. Cu alte cuvinte, acest concept evoluează de la generație la generație, de la savant la savant, de la societate la societate. Cu cât se dezvoltă societatea, cu atât și rigorile privind securitatea alimentară sunt în creștere.

Deci, revenind la întrebarea noastră cine totuși se ocupă sau mai bine zis trebuie să se ocupe de managementul securității alimentare? vom încerca, în acest articol, să sistematizăm și să analizăm principalii actori și instrumente manageriale sub formă de acte normative strategice, care asigură managementul securității alimentare pe plan internațional și național.

EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ

Ca problemă de talie mondială securitatea alimentară a fost recunoscută abia la mijlocul secolului al XX-lea. Rolul decisiv în formarea securității alimentare drept un sistem integru au jucat organizațiile internaționale, în special ONU. Sub egida ONU, dreptul fiecărui om la „un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, cuprinzând hrana...”, a fost înregistrat oficial în Declarația Uni-

versală a Dreptului Omului (1948) [3] și în Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (1966) [4]. Acesta din urmă stipulează nu numai dreptul omului „de a fi la adăpost de foame”, ci și obligativitatea statelor de a asigura implementarea în practică a acestui drept.

Conform structurii ONU, rolul determinant în asigurarea managementului securității alimentare îi revine Departamentului Economic și Social, care se ocupă de problemele alimentării și nutriției. De asemenea, în subordinea acestuia se află Departamentul pentru Dezvoltarea Agriculturii și Economiei (ESA), în obligațiile căruia stă revizuirea și monitorizarea politicilor mondiale de securitate alimentară. O aplicabilitate însemnată o are Serviciul de Securitate Alimentară și Serviciul de Analiză a Proiectelor Agricole (ESAF) aflat în subordinea ESA, care se ocupă de monitorizarea politicilor și proiectelor mondiale ale securității alimentare și nivelul de implementare a lor. Serviciul Comparativ de Dezvoltare Agricolă (ESAC) este responsabil de actualizarea informațiilor privind studiul comparativ al nivelului de dezvoltare a producției agricole în diferite țări. Serviciul de Dezvoltare Economică a Sectorului Agricol (ESAE) prezintă informații actualizate privind cota parte a agregatelor macroeconomice în agricultura țărilor.

Conform experienței internaționale, în elaborarea, formularea și implementarea legislației privind securitatea alimentară la nivel de țară participă nu numai instituțiile guvernamentale, dar și un șir de organizații interesate de funcționarea legislației în domeniul respectiv. Astfel, din analiza efectuată conchidem că securitatea alimentară este tratată drept un domeniu transsectorial, iar principalii actori care guvernează și gestionează securitatea alimentară pe plan internațio-

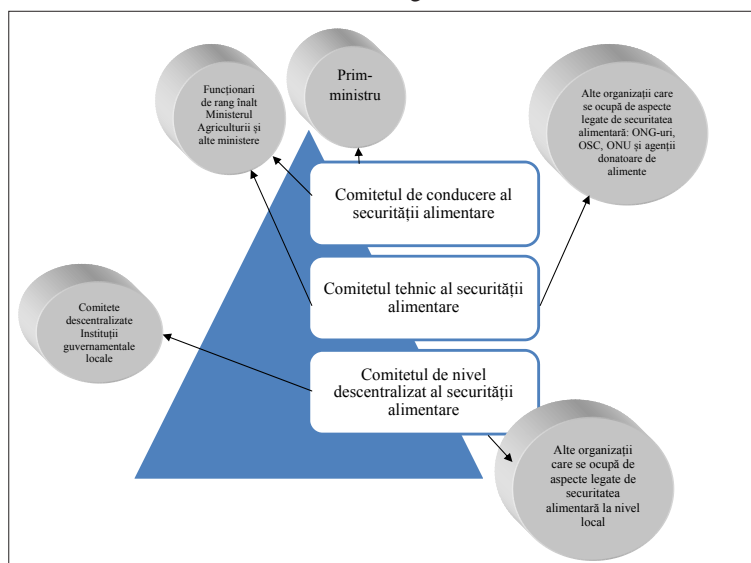

Figura 1. Arhitectura europeană a securității alimentare.

Sursa: elaborată de autori.

Ministerele și atribuțiile lor privind managementul securității alimentare: experiența internațională

Clasificarea ministerelor	Asumarea responsabilităților privind securitatea alimentară
Ministerul Economiei	Diminuarea sărăciei
Ministerul Educației	Alimentația în instituțiile preșcolare și școlare; includerea aspectelor legate de securitatea alimentară (nutriție, grădinarit etc.) în programele școlare și educația copiilor.
Ministerul Mediului	Conservarea și reabilitarea resurselor naturale pentru promovarea dezvoltării durabile și a securității alimentare pe termen lung.
Ministerul Afacerilor Externe / Cooperarea internațională	Negocieri și acorduri cu partenerii de dezvoltare (organizații ale ONU, donatori, ONG-uri) privind sprijinirea politicilor și programelor de securitate alimentară.
Ministerul Finanțelor	Alocări bugetare și aprobări pentru intervențiile politicii de securitate alimentară.
Ministerul Sănătății	Nutriție / nutriție pentru copii, de exemplu, îngrijirea și nutriția pentru sănătatea mamelor și a copiilor; programe suplimentare de alimentație pentru copii; de asemenea: educație nutrițională, salubritate.
Ministerul Muncii	Ocuparea forței de muncă pentru generarea de locuri de muncă / pentru lucrările publice / pentru munca în numerar, pentru alimentație.
Ministerul Marketingului și Comerțului	Evoluția prețurilor la produsele alimentare și reglementările de marketing; regulile de export / import al produselor alimentare; organizații de marketing și infrastructură; cooperative; subvenții.
Ministerul Afacerilor Sociale / Femei / Tineret	Programe de siguranță socială; protecția socială a grupurilor vulnerabile; programe speciale pentru (anumite grupuri) de femei și tineri cu relevanță pentru securitatea alimentară.

Sursa: [5, p. 5]

nal sunt ministerele (tabelul 1) [5, p. 4].

În țările Uniunii Europene, arhitectura managementului securității alimentare este construită în baza recomandărilor Organizației pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (FAO) care presupun prezența Comitetelor de securitate alimentară. În atribuțiile acestora intră planificarea, asigurarea și implementarea eficientă a politicilor de securitate alimentară (figura 1).

Fiecare comitet, la rândul său, are o structură funcțională care include comitete în funcție de nivel ierarhic, astfel că la nivelul strategic se afla comitetul

de conducere, la nivelul tactic – comitetul tehnic, iar la nivelul operațional – comitetul de nivel descentralizat.

Pe lângă studierea experienței țărilor UE, cercetarea noastră a fost efectuată și pe direcția țărilor membre ale CSI. În baza documentelor și a informației studiate privind securitatea alimentară, am identificat statele unde problema securității alimentare constituie un subiect monitorizat de către autoritățile abilitate. Astfel, fiecare țară în mod independent și în funcție de nivelul de dezvoltare a dimensiunilor securității alimentare elaborează legi, hotărâri, reglementări și alte documente strategice (tabelul 2).

Tabelul 2

Legislația privind securitatea alimentară în țările CSI

Țara	Denumirea actului legislativ
Armenia	1. Legea privind asigurarea securității alimentare [7] (2002) 2. Concepția securității alimentare a Republicii Armenia [8] (2011)
Azerbaidjan	Legea Republicii Azerbaidjan privind produsele alimentare [9] (2013)
Belarus	Conceptul securității alimentare naționale [10] (2004)
Kârgâzstan	1. Legea securității alimentare [11] (2008) 2. Programul de Securitate Alimentară și Nutriție (2015) [12]
Republica Moldova	1. Programul național privind producția agroalimentară ecologică (2006) [20] 2. Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008–2015) [21] 3. Legea privind securitatea generală a produselor (2006) [22]

Federația Rusă	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia de securitate națională a Federației Ruse până în 2020 (Decretul Președintelui Federației Ruse din 12 mai 2009 nr. 537) [13] 2. Doctrina securității alimentare (Decretul Președintelui Federației Ruse din 30 ianuarie 2010 №120) [14] 3. Programul de stat pentru dezvoltarea agriculturii și reglementarea piețelor de produse agricole, materii prime, produse alimentare pentru 2013–2020 [15] 4. Strategia pentru dezvoltarea industriei alimentare și de prelucrare a Federației Ruse pentru perioada de până la 2020 [16]
Tadjikistan	Legea privind securitatea alimentară (2010) [23]
Turkmenistan	Legea privind securitatea alimentară (2016) [24]

Sursa: elaborat de autor

AUTORITĂȚILE RESPONSABILE DE CADRUL LEGISLATIV ȘI NORMATIV AL SECURITĂȚII ALIMENTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Republica Moldova nu dispune de o doctrină sau o strategie aparte a securității alimentare. Iar în documentele existente privind dezvoltarea economico-socială a țării sau a complexului agroalimentar, securitatea alimentară este stipulată foarte vag sau tangențial. Din analiza efectuată putem menționa, totuși, câteva documente strategice, în care putem regăsi unele elemente ce țin de securitatea alimentară. În primul rând, este vorba de *Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2014–2020*, care prevede trei obiective generale: creșterea competitivității sectorului agroalimentar prin restructurarea și modernizarea pieței; asigurarea gestionării durabile a resurselor în agricultură; îmbunătățirea nivelului de trai în mediul rural. Cel de-al doilea document este *Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”*, care, de asemenea, prevede trei obiective principale: creșterea competitivității prin modernizarea și integrarea pieței; asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale în agricultură; îmbunătățirea nivelului de trai în mediul rural.

În ceea ce privește dezvoltarea durabilă a sectorului agricol, strategia prevede următorii indicatori-țintă: creșterea valorii reale a producției agricole brute cu 25%; creșterea cu 50% a suprafeței terenurilor irigate; scăderea cu 50% a numărului persoanelor migrate din mediul rural. Un alt act normativ care punctează tangențial problemele legate de asigurarea securității alimentare este *Strategia de Dezvoltare a Sectorului IMM, 2012–2020*. De menționat că problema asigurării securității alimentare ar putea fi soluționată odată cu implementarea unor obiective strategice ale acesteia, precum:

- a) crearea grupurilor de producători agricoli în regiunile rurale;
- b) îmbunătățirea și sporirea capacităților de procesare a producției agricole a IMM din localitățile rurale;

c) reutilizarea și modernizarea fabricilor de prelucrare a strugurilor și de producere a vinului;

d) ajustarea cadrului legal vizând dezvoltarea antreprenoriatului la aquis-ul comunitar privind energetica, agricultura, mediul și economia verde pentru IMM-uri;

e) elaborarea și aprobarea mecanismului „achizițiilor publice verzi” în scopul creșterii cererii pe piața internă la produsele ecologice;

f) folosirea mijloacelor Fondului de stat de garantare a creditelor pentru susținerea financiară a IMM-urilor care produc produse ecologice și promovarea lor pe piețele externe;

g) atragerea asistenței financiare sub formă de credite preferențiale și granturi, oferite de organizațiile naționale și internaționale pentru dezvoltarea IMM-urilor de produse ecologice.

Pe lângă documentele enumerate, Republica Moldova dispune de: *Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016–2020*; *Strategia de Mediu 2014–2023*, al cărei obiectiv general rezidă în crearea unui sistem eficient de management de mediu care să contribuie la creșterea calității factorilor de mediu și să asigure populației dreptul la un mediu natural curat, sănătos și durabil; *Strategia de Transport și Logistică 2013–2022*; *Strategia de Dezvoltare a Învățământului vocațional/tehnic 2013–2020*, care pune accent pe dezvoltarea învățământului secundar profesional și învățământul mediu de specialitate, mai ales în sectorul agricol; *Strategia Națională de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului pentru anii 2016–2020* etc.

Astfel, menționăm că principala instituție guvernamentală responsabilă de implementarea politicilor agricole este Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și al Mediului. Considerăm că și în domeniul managementului asigurării securității alimentare acest minister trebuie să joace un rol important. Mai ales că în Raportul privind „Implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Agricolă și Rurală pentru anii 2014–2020” s-a constatat că anumite acțiuni în această direcție deja se efectuează.

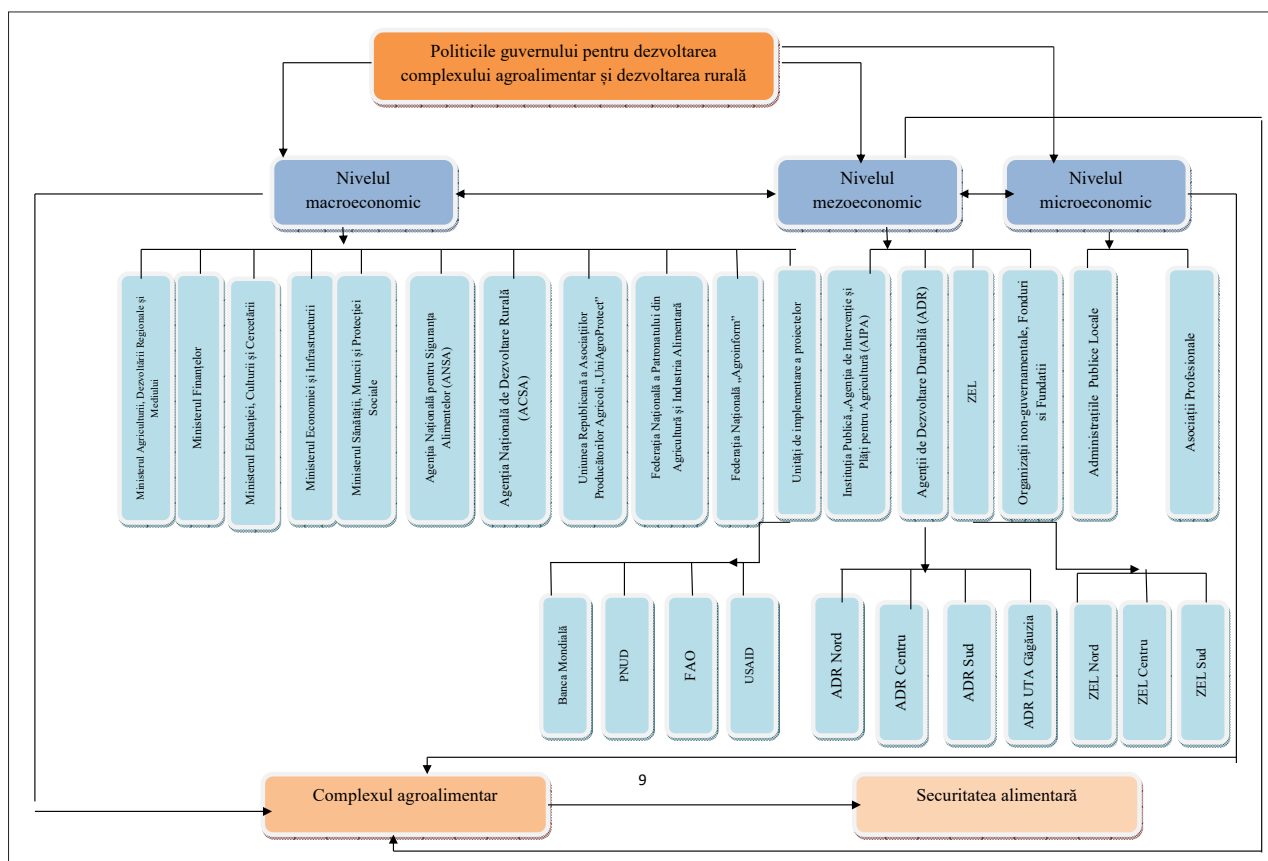

Figura 2. Arhitectura managementului securității alimentare a Republicii Moldova.

Sursa: elaborată de autori

Pornind de la ideea că securitatea alimentară a unei țări reprezintă capacitatea statului și a societății de a asigura disponibilitatea alimentelor pentru întreaga populație în cantitatea și calitatea necesare pentru o viață activă și sănătoasă, ajungem la concluzia că principalii subiecți ai managementului asigurării securității alimentare sunt:

- Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și al Mediului, având misiunea de a elabora politici, reglementări, programe și alte acte normative ce țin de dezvoltarea durabilă a complexului agroalimentar.

- Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, care este responsabil de reglementarea în domeniul de alimentație rațională și educația sanitară a populației, elaborarea reglementărilor privind întreținerea persoanelor cu dezabilități, acordarea pensiilor și indemnizațiilor, ceea ce are o influență directă asupra nivelului securității alimentare. Agenția care se ocupă nemijlocit de securitatea alimentară din cadrul acestui minister este Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (CNMP), care activează în baza Legii nr. 1513 din 16.06.1993 privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației.

- Ministerul Economiei și Infrastructurii, autoritate care are misiunea de a analiza situația și problemele din domeniile de activitate gestionate, de a elabora

politici publice eficiente în domeniile economice, tehnologia informației și comunicații, construcții, transport, infrastructura calității și supravegherea pieței, securitate și eficiență energetică, turism etc.

- Pe lângă ministerele sus-numite, menționăm că Ministerul Educației, Culturii și Cercetării joacă un rol important în managementul asigurării alimentare, deoarece una dintre funcțiile sale este elaborarea de politici educaționale. Ministerul aprobă planurile de învățământ la fiecare nivel de învățământ și răspunde de calitatea pregătirii specialiștilor din diferite domenii și pentru complexul agroalimentar inclusiv.

Pe lângă autoritățile naționale abilitate cu dreptul de a gestiona securitatea alimentară, evidențiem un șir de organizații, agenții etc. care într-un mod direct sau indirect au tangență cu managementul securității alimentare. Este de menționat, în primul rând, Agenția Națională de Siguranță a Alimentelor (ANSA), una dintre responsabilități fiind implementarea politicii statului în domeniul de reglementare și control pentru siguranța alimentelor și în domeniul sanitar-veterinar, zootehnic, al protecției plantelor și carantinei fitosanitare, controlului semincer, calității produselor primare, produselor alimentare și a hranei pentru animale. Alți subiecți sunt: Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria

Alimentară, Agenția Națională de Dezvoltare Rurală (ACSA), Uniunea Republicană a Asociațiilor Producătorilor Agricoli „UniAgroProtect”, Federația Națională „Agroinform” etc. Figura 2 reproduce arhitectura managementului securității alimentare a Republicii Moldova.

CONCLUZII

Din analiza efectuată este clar că actorii principali în procesul de elaborare și implementare a legilor și politicilor de securitate alimentară trebuie să fie Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și ale Mediului și Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. În activitatea acestor ministere ar trebui să se reflecte și dezvoltarea securității alimentare a țării: contribuția la aprovizionarea cu alimente suficiente și stabile prin promovarea agriculturii și a producției alimentare cu aplicarea tuturor instrumentelor relevante, cum ar fi cercetarea, extinderea, formarea, dezvoltarea tehnologică, aprovizionarea cu resurse, conservarea resurselor naturale, irigarea etc.; îmbunătățirea accesului la hrană pentru categoriile vulnerabile. Republica Moldova, fiind una dintre cele mai sărace țări din Europa, ar trebui să studieze experiența nu doar a țărilor europene dezvoltate, ci și a altor state care au elaborat acte normative în domeniul cercetat. De exemplu, Albania, Belarus, Kârgâzstan, Federația Rusă, Tadjikistan și Turcia au adoptat concepte sau documente strategice ce definesc rolul securității alimentare în țările lor. Alte țări au integrat acest concept de securitate alimentară în programele de securitate națională sau în documentele de politică agricolă și de dezvoltare rurală (Kazahstan și Uzbekistan, aici putem menționa și Republica Moldova).

Sintetizând cercetările efectuate, putem deduce că securitatea alimentară depinde nu doar de nivelul de dezvoltare a sectorului agricol, dar și de nivelul de trai al populației, pentru că accesul la produse alimentare calitative depinde nu doar de prezența fizică a acestor produse, ci și de posibilitatea procurării lor. Să nu uităm și de faptul că anume managementul securității alimentare influențează în mod direct (după cum arată studiile FAO) și nivelul de sănătate al populației.

În încheiere, în baza celor analizate, menționăm că statul trebuie să implementeze politicile securității alimentare în funcție de dimensiunea securității alimentare prin diverse politici, cum ar fi politici de asigurare cu produse alimentare; de îmbunătățire a accesului privind reducerea sărăciei alimentare; de îmbunătățire a utilizării produselor alimentare; de asigurare a stabilității de consum al produselor alimentare.

BIBLIOGRAFIE

1. Mal'tus T. R. Opyt o zakone narodonaseleniya. V: Antologiya ekonomicheskoy klassiki. T. 2. M., 1993, s. 22.
2. Banu C. Suveranitate, securitate și siguranța alimentară, <https://cdn4.libris.ro/userdocs/pdf/436/Suveranitate,%20securitate%20si%20siguranta%20alimentara.pdf> accesat 10.06.2018].
3. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Pactul internațional privind drepturile omului. Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite. - Rezoluția 217 (III) A din 10 decembrie 1948 alimentară, http://www.un.org/ruleoflaw/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml [accesat 13.06.2018].
4. Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale. Adoptat Rezoluția Adunării Generale 2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, <http://www.prefecturaimis.ro/doc/informare/pactul-international-cu-privire-la-drepturile-civile-si-politice.pdf> [accesat 14.06.2018].
5. Food Security Policies Formulation and Implementation. Institutional Framework for Food Security Policy. Learners' Notes. Funded by the European Union and implemented by the Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAO, 2009.
6. National Action Plan for food and nutrition 2013-2020, extranet.who.int/ncdccc/Data/ALB_B14_Health-NationalActionPlan2013.pdf [accesat 11.07.2018]
7. Law of the Republic of Armenia of June 5, 2002 No. ZR-338, <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=22406> [accesat 11.07.2018].
8. Law of the Republic of Armenia of June 5, 2002 No. ZR-338, <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=22406> [accesat 11.07.2018].
9. Zakon Azerbaydzhanskoy Respubliki «O pishchevykh produktakh» ot 18 noyabrya 1999 goda №759-IQ, http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=2690 [accesat 11.07.2018].
10. Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus' ot 10.03.2004 № 252 «O Kontseptsii natsional'noy prodovol'stvennoy bezopasnosti Respubliki Belarus'», <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic34/text337.htm> [accesat 11.07.2018].
11. Zakon Kyrgyzskoy Respubliki «O prodovol'stvennoy bezopasnosti Kyrgyzskoy Respubliki» ot 4 avgusta 2008 goda, № 183, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202397?-cl=ru-ru> [accesat 11.07.2018].
12. Programma prodovol'stvennoy bezopasnosti i pitaniya v Kyrgyzskoy Respublike na 2015-2017 gody ot 4 sentyabrya 2015 goda № 618, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98137> [accesat 11.07.2018].
13. Strategiya natsional'noy bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii do 2020 goda ot 12.05.2009 g. № 537, <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102129631> [accesat 11.07.2018].
14. Doktrina prodovol'stvennoy bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii ot 30.01.2010 g. № 120, <https://rg.ru/2010/02/03/prod-dok.html> [accesat 11.07.2018].

15. Gosudarstvennaya programma razvitiya sel'skogo khozyaystva i regulirovaniya rynkov sel'skokhozyaystvennoy produktsii, syr'ya i prodovol'stviya na 2013–2020 gody ot 14.07.2012 № 717, <http://government.ru/programs/208/events/> [accesat 11.07.2018].

16. Strategiya razvitiya pishchevoy i pererabatyvayushchey promyshlennosti RF na period do 2020 g. Ot 17.04.2012 № 559, <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70067828/#ixzz5UITItPIu> [accesat 11.07.2018].

17. Legea României nr. 145 din 21.10.2014 pentru stabilirea unor măsuri de reglementare a pieței produselor din sectorul agricol, <http://www.madr.ro/structuri-asociative-profesionale.html> [accesat 11.07.2018].

18. Strategia României pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu si lung orizont 2020 - 2030, <http://www.madr.ro/strategia-pentru-dezvoltarea-sectorului-agroalimentar-pe-termen-mediu-si-lung-orizont-2020-2030.html> [accesat 11.07.2018].

19. Strategia siguranței și securității alimentare a României, <http://www.acad.ro/viataAcademica/doc2015/i0307-StrategiaAgroalimRo-PIotiman.pdf> [accesat 11.07.2018].

20. Programul Național privind producția agroalimentară ecologică, HG nr. 149 din 10.02.06 . În: Monitorul Oficial nr. 031 din 24.02.06.

21. Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova 2008-2015, HG nr. 282 din 11.03. 2008.

22. Legea privind securitatea generală a produselor. În: Monitorul Oficial din 16.03.2007, nr. 36-38, art. nr: 145.

23. Zakon Respubliki Tadjhikistan «O prodovol'stvennoy bezopasnosti» ot 27.11.2014, №1158, http://www.adlia.tj/show_doc.fwx?rgn=16054 [accesat 11.07.2018].

24. Zakon Turkmenistana «O prodovol'stvennoy bezopasnosti» ot 15.06.2000 g. № 29-II, http://base.spininform.ru/show_doc.fwx?rgn=3176 [accesat 11.07.2018].

Ada Zevin. *Mărgăritare*, 1967, u/p, tempera, 110 × 80 cm